

Bulkboek Post

Octavio Paz
Stuifzanden
surrealistische verhalen

INHOUD

Kort vooraf

Het bosje blauwe bloemen

Mijn leven met de golf

Wonderen van de wil

Ontmoeting

Het hoofd van een engel

Colofon

Deze Bulkboek Post is samengesteld en vormgegeven door Theo Knippenberg voor de Stichting Bulkboek Post (<Post@Bulkboek.nl>), naar een basisontwerp van Natascha Frensch.

Vertaling: Laurens Vancrevel

Octavio Paz
Stuifzanden
KORT VOORAF

Octavio Paz (1914 –1998), Mexicaan en wereldburger, diplomaat en dissident, essayist en surrealist, geldt als een van de belangrijkste Spaanstalige schrijvers van de 20e eeuw en won in 1990 de Nobelprijs voor Literatuur, met name voor zijn gedichten en zijn essays.

Korte verhalen heeft Paz - bij mijn weten – nooit geschreven maar in zijn bundel *Aguila o sol? (Adelaar of zon)* vond ik wel drie reeksjes ‘prozagedichten’ uit de jaren 1949-1950: waarvan met name ‘*Arenas movedizas*’ (‘*Stuifzanden*’) mij voorgoed is bijgebleven. Het zijn korte verhalende teksten die de verbeelding van de lezer op volle kracht laten werken. Hierbij enkele van deze – ragfijn geschreven – surrealistische juweeltjes, vertaald door Laurens Vancrevel.

Theo Knippenberg

Ik werd wakker, geheel in het zweet. Van de zojuist nat-gespoten rode bakstenen vloer steeg een warme stoomwolk omhoog. Een vlinder met grijsachtige vleugels fladderde verblind om de gelige lamp. Ik sprong uit de hangmat en op blote voeten liep ik de kamer door, opletten dat ik niet op een scorpioen trapte die uit zijn schuilhoek kwam om een luchtje te scheppen. Ik ging bij het raampje staan en snoof de frisse buitenlucht op. Je kon het ademen horen van de nacht, enorm, vrouwelijk. Ik ging terug naar het midden van het huis, goot het water uit de kruik in de zinken wasbak en bevochtigde de handdoek. Ik wreef mijn lijf en benen met de natte lap, droogde me een beetje, en na me ervan te hebben vergewist dat er geen beestje verborgen was tussen de plooien van mijn kleren, kleepte ik me aan en trok mijn schoenen aan. Met sprongen ging ik de groengeschilderde trap af. Bij de deur van de herberg stuitte ik op de herbergier, een stille kerel met maar één oog. Met hese stem vroeg hij me: 'Waar gaat u naar toe, meneer?'

'Een ommetje maken. Het is erg warm.'

'Hm, alles is al dicht. En er is hier geen straatverlichting. U kunt beter thuis blijven.'

Ik haalde mijn schouders op, mompelde: 'Ik ben zo weer terug,' en ging het duister in. In het begin zag ik niets. Ik liep op de tast voort door de aardedonkere straat. Ik stak een sigaret op. Opeens kwam de maan te voorschijn van achter een zwarte wolk, en bescheen een witte muur die op sommige plaatsen was ingestort. Ik bleef even staan, blind van zoveel wit. Er was een beetje wind. Ik ademde de lucht in van de tamarindebomen. De nacht trilde, vol van gebladerte en insecten. Krekels bivakkeerden in het hoge gras. Ik hield mijn gezicht omhoog: boven hadden de sterren ook hun kamp opgeslagen. Ik dacht dat het heelal een wijds stelsel van signalen was, een conversatie tussen onmetelijk grote wezens. Mijn bewegingen, het gezaag van de krekels, het geschitter van de ster, waren niets anders dan momenten van pauze en lettergrepen, losse zinnen in die grote dialoog. Hoe zou het woord zijn waarvan ik een lettergreep was? Wie spreekt dat woord uit en tot wie wordt het gezegd? Ik gooide de sigaret weg op het trottoir. Bij het vallen beschreef hij een lichtende boog, waaruit kortstondige vonken zich losmaakten, zoals een minuscule komeet.

Ik wandelde een hele tijd, rustig. Ik voelde me vrij, veilig tussen de lippen die mij op dit ogenblik met zoveel geluk uitspraken. De nacht was een tuin van ogen. Bij het oversteken van een straat voelde ik dat er iemand zich van een deur losmaakte. Ik draaide me om, maar slaagde er niet in iets te onderscheiden. Ik versnelde mijn pas. Enkele ogenblikken later hoorde ik het doffe geluid van een paar sandalen op de warme stenen. Ik wilde me niet omdraaien, al voelde ik dat de schaduw steeds dichterbij kwam. Ik wilde gaan rennen. Ik kon het niet. Ik bleef ineens stilstaan, plotseling. Voordat ik me had kunnen verdedigen, voelde ik de punt van een mes in mijn schouder en een zachte stem zei: 'Niet bewegen, meneer, of je gaat eraan.'

Zonder mijn hoofd om te draaien vroeg ik: 'Wat wil je van me?'

'Uw ogen meneer,' antwoordde de stem, zacht en bijna droevig.

'Mijn ogen? Wat heb je nu aan mijn ogen? Kijk eens, hier is wat geld. Het is niet veel, maar het is iets. Ik zal je alles geven wat ik heb als je me laat gaan. Maak me niet dood, alsjeblieft.'

'Wees maar niet bang, meneer. Ik maak u niet dood. Ik ga alleen uw ogen uitsteken.'

Ik vroeg opnieuw: 'Maar waarom wil je mijn ogen hebben?'

'Het is een gril van mijn meisje. Ze wil een bosje blauwe ogen hebben. En er zijn er hier maar weinig die die hebben.'

'Aan mijn ogen heb je niets. Ze zijn niet blauw maar geel.'

'Ach meneer, hou me niet voor de gek. Ik weet heel goed dat u blauwe ogen hebt.'

'Je mag een christenmens niet zomaar zijn ogen uitsteken. Ik geef je wel iets anders.'

'Stelt u zich niet aan,' zei hij streng. 'Draait u zich om.'

Ik draaide me om. Hij was klein en broos. De hoed van palmblad bedekte de helft van zijn hoofd. Hij hield in zijn rechterhand een kapmes dat flikkerde in het maanlicht.

'Maak eens wat licht bij uw hoofd.'

Ik stak een lucifer aan, en hield de vlam bij mijn gezicht. Het felle licht maakte dat ik mijn ogen half dicht kneep. Hij trok mijn oogleden met vaste hand uit elkaar. Ik kon niet goed meer zien. Hij ging op zijn tenen staan en bekeek mij nauwlettend. Ik brandde mijn vingers aan de vlam. Ik gooide de lucifer weg. Het bleef even stil.

'Heb je het nu goed kunnen zien? Ik heb geen blauwe ogen.'

'Ah, wat een sluwaard bent u,' antwoordde hij. En terwijl hij me aan mijn mouw trok, beval hij mij: 'Op de knieën.'

Ik knielde. Met één hand pakte hij me bij de haren vast en trok mijn hoofd achterover. Hij boog over mij heen, nieuwsgierig en gespannen, terwijl het kapmes langzaam neerdaalde totdat het mijn oogleden aanraakte. Ik klemde mijn ogen dicht.

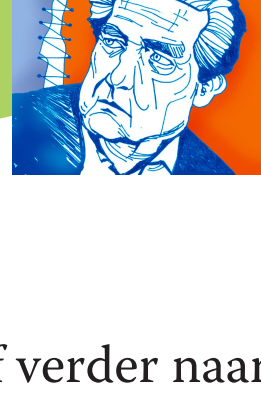
'Doe ze wijd open,' beval hij.

Ik deed mijn ogen open. Het vlammetje schroeide mijn wimpers.

Plotseling liet hij me los.

'Maar ze zijn niet blauw, meneer. Neem me niet kwalijk.'

En hij verdween. Ik leunde tegen de muur, met mijn hoofd in mijn handen. Toen richtte ik me op. Half struikelend, met vallen en opstaan, rende ik een uur lang door het verlaten dorp. Toen ik op het plein aankwam, zag ik de herbergier voor de deur zitten. Ik ging binnen zonder een woord te zeggen. De volgende dag vluchtte ik weg uit dat dorp.

Toen ik die zee achter mij liet, kwam er één golf verder naar voren dan de andere. Zij was slank en lichtzinnig. Ondanks het geschreeuw van de andere golven die haar vast grepen aan haar drijvende kleren, klampte zij zich vast aan mijn arm en ging springend met me weg. Ik wilde haar liever niets zeggen omdat het me zou verdrievelden haar te beschamen voor de ogen van haar kameraden. Bovendien werd ik verlamd door de boze blikken van de grote golven. Toen we bij het dorp kwamen, legde ik haar uit dat het echt niet kon, dat het stadsleven niet was wat zij in haar golvenonschuld dacht, omdat ze nog nooit buiten de zee was geweest. Ze keek me ernstig aan: 'Nee, uw besluit is genomen. U kunt niet meer terug.' Ik probeerde het met zachtheid, met hardheid, met ironie. Ze ging huilen, schreeuwen, vleien, dreigen. Ik moest haar wel vergiffenis vragen.

De volgende dag begon de ellende voor mij. Hoe kon ik de trein instappen zonder dat de conducteur, de passagiers, de politie ons zagen? Het is zeker dat de reglementen niets bepalen aangaande het vervoer van golven in spoorrijtuigen, maar deze onbepaaldheid was juist een aanwijzing van de strengheid waarmee onze daad beoordeeld zou worden. Na lang piekeren ging ik naar het station, een uur voor het vertrek, en ging ik op mijn plaats in de trein zitten, en toen niemands me zag liet ik het waterreservoir voor de reizigers leeglopen; daarna schonk ik mijn vriendin er voorzichtig in uit.

Het eerste ongeluk gebeurde toen de kinderen van een echtpaar naast mij zeiden dat ze geweldig dorst hadden. Ik hield ze tegen en beloofde hun frisdranken en limonade. Ze hadden daar wel oren naar, maar toen kwam er een andere dorstige aan. Ik wilde ook hem iets aanbieden, maar de blik van de vrouw die met hem meeding weerhield mij daarvan. De dame nam een papieren bekertje, liep op het reservoir af en draaide de kraan open. Ze had het bekertje nog maar nauwelijks halfvol laten lopen toen ik met een sprong tussen haar en mijn vriendin ging staan. De vrouw bekeek mij met verbijstering. Terwijl ik mij verontschuldigde, draaide één van de kinderen de kraan weer open. Ik deed hem met geweld weer dicht.

De vrouw bracht het bekertje aan haar lippen. 'Ai, het water is zout.'

Het kind echode haar na. Verschillende reizigers stonden op. De echtgenoot riep de conducteur: 'Dit individu heeft zout in het water gedaan.'

De conducteur haalde de inspecteur er bij. 'Dus u hebt iets in het water gegooid?'

De inspecteur haalde op zijn beurt de politie er bij. 'Dus u hebt vergif in het water gedaan?'

Op zijn beurt haalde de politie er de commissaris bij. 'Dus u bent de gifmenger?'

De commissaris riep drie politieagenten. De agenten voerden mij naar een aparte wagon, onder het nieuwsgierig toekijken en fluisteren van de passagiers. Bij het eerstvolgende station zetten ze mij uit de trein, en onder het toedienen van stompen gooiden ze me in de cel. Drie dagen lang sprak niemand tot me, behalve tijdens de langdurige verhoren. Toen ik vertelde wat er gebeurd was wilde niemand mij geloven, evenmin de cipier, die zijn hoofd schudde en zei: 'Het ziet er slecht voor je uit, werkelijk heel slecht. Heb je niet een paar kinderen proberen te vergiften?' Op een middag brachten ze mij voor de officier van justitie.

'Uw geval is een moeilijke zaak,' herhaalde hij. 'Ik ga u brengen voor de strafrechter.'

Zo ging een jaar voorbij. Tenslotte werd ik berecht. Omdat er geen slachtoffers waren, werd mijn straf maar licht. Na korte tijd brak de dag aan van mijn invrijheidstelling. De gevangenisdirecteur riep me bij zich: 'Wel, u bent weer vrij. U hebt geluk gehad. Maar zorg ervoor dat het niet weer gebeurt, want de volgende keer zal het je duur te staan komen ...'

En hij keek mij aan met dezelfde ernstige blik waarmee alle anderen naar me gekeken hadden.

Diezelfde middag nam ik de trein en na een paar uur oncomfortabel reizen kwam ik in Mexico aan. Ik nam een taxi en ging naar huis. Toen ik de deur van mijn appartement binnen kwam, hoorde ik gelach en gezang. Ik had een pijnlijk gevoel in mijn borst als door de opwelling van een verrassing, zoals wanneer de verrassing op ons toeslaat, midden in onze borst: mijn vriendin was daar aan het zingen en het lachen zoals altijd.

'Hoe ben je thuis gekomen?'

'Heel gemakkelijk - met de trein. Iemand heeft vastgesteld dat ik alleen maar zout water was, en gooide mij toen in de locomotief. Het was een onrustige reis - plotseling was ik een witte stoomwolk, en dan weer viel ik als motregen neer op de machine. Ik ben sterk vermagerd. Ik ben heel wat druppels verloren.'

Haar aanwezigheid veranderde mijn leven. Het huis met zijn donkere gangen en bestofte meubelen werd gevuld met lucht, met zon, met geluiden en met groene en blauwe weerspiegelingen, een talrijk en gelukkig volkje van weerkaatsingen en echo's. Hoeveel golven is één enkele golf, en wat prachtig kan een golf een muur, een borst, een voorhoofd, maken tot een strand of een rots of een golfbreker, door die met schuim te bekronen! Zelfs de verlaten hoeken, de walgelijke hoeken vol stof en afval werden aangeraakt door haar vlugge handen. Alles begon te glimlachen, en overall vertrokken witte tanden. De zon kwam opgewekt de oude vertrekken binnen en bleef urenlang binnen, tot lang nadat hij de andere huizen, de wijk, de stad, het land had verlaten. En een aantal nachten, het was al laat, zagen de verontwaardigde sterren hem heimelijk mijn huis uitgaan.

De liefde was een spel, een eeuwige schepping. Alles was strand, was zand, was een bed met steeds schone lakens. Als ik haar omhelsde, richtte zij zich met een ongelooflijke slankheid op als een vloeibare twijg van een populier; en onmiddellijk bloeide deze fijnheid open in een vloed van witte veren, in een kuif van gelach dat neerviel over mijn hoofd en mijn schouders, en mij overdekte met een witte laag. Of ze spreidde zich voor me uit, oneindig als de horizon, totdat zij ook mij tot horizon en stilte had gemaakt. Vol en golvend omgaf ze mij als een soort muziek of als een paar onmetelijke grote lippen. Haar aanwezigheid was een komen en gaan van liefkozingsen, van geruchten, van kussen. Ik ging haar wateren binnen, ik verdrong half en in een oogwenk was ik weer boven, op de top van de duizeling, op raadselachtige wijze opgeheven, om dan weer als een steen omlaag te vallen, en mij zacht op het droge gelegd te voelen, als een veertje. Niets is vergelijkbaar met het schommelend slapen in die wateren, behalve dan het ontwaken, wakker geschud door duizend behendige blij zweepen, door duizend stormrammen die lachend worden terug getrokken.

Maar nooit drong ik door tot de kern van haar wezen. Nooit raakte ik de knoop aan van de klacht en de dood. Misschien is er in golven niet zo een geheime plek die de vrouw kwetsbaar en sterfelijk maakt, zo een kleine elektrische knopje waar alles in elkaar grijpt, zich samenbalt en zich opricht om daarna te vertederen. Haar zachtheid plantte zich, zoals bij vrouwen, in golven voort, alleen waren het geen concentrische golven maar excentrieke, die elke keer nog verder gingen, totdat ze andere hemellichamen aanraakten. Haar beminnen was reiken naar verre aanrakingen, was meesidderen met verijderde sterren die wij niet vermoeden. Maar haar kern ... nee, ze had geen kern, alleen een holte zoals van wervelingen, en die zoog aan mij, en verstiek mij. Naast elkaar uitgestrekt, deden wij elkaar confidentieel, fluisterden en lachten we met elkaar. Ineengerold viel ze op mijn borst neer en daar breidde zij zich uit als een woeking van geluiden. Ze zong aan mijn oor, een kinkhoorn. Ze maakte zich heel klein en doorzichtig, aan mijn voeten liggend als een diertje, een stil water. Ze was zo helder dat ik al haar gedachten kon lezen. Op sommige nachten werd haar huid bedekt met fosforescentie, en als ik haar dan omhelsde was het alsof ik een stuf met vuur getatoeëerde nacht omhelsde. Maar ze maakte zich ook wel zwart en bitter. Op onverwachte uren brulde ze, zuchtte ze, kronkelde ze zich. Haar gekerm maakte de burens wakker. De zeewind die haar hoorde begon op de voordeur te bonzen, of raasde met luide stem over de daken. De dagen dat het bewolkt was maakten haar geprikkeld; ze maakte meubelen kapot, sloeg gemene taal uit, overlaadde mij met beledigingen en met een grijs en groenig schuim. Ze kotste, ze huilde, ze vloekte, ze profetiseerde. Afhankelijk van de sterren, van de invloed van het licht van andere werelden, veranderde haar humeur en haar verschijning, op een wijze die mij fantastisch scheen maar die fataal was als de getijden. Ze begon te klagen over haar eenzaamheid. Ik vulde het huis met kinkhoorns en schelpen, met kleine zeilschepen die ze in haar dagen van woede schipbreuk liet lijden (samen met de andere schepen, beladen met droombeelden, die elke nacht uit mijn voorhoofd voeren en te veel grote gingen in haar woeste of sierlijke draaikolken). Hoeveel kleine kostbaarheden gingen in die tijd verloren! Maar mijn schepen waren haar niet voldoende, ze vloemden als het stille lied van de kinkhoorn. Er moest in het huis een vissenkolonie worden gevestigd. Ik moet bekennen dat ik ze niet zonder jaloezie kon zien zwemmen in mijn vriendin, haar borsten strelend, tussen haar benen slapend, haar haren tooiend met lichte kleurige flitsen.

Tussen al die vissen waren er een aantal bijzonder afstotelijke en woeste, een paar kleine aquariumtjagers met grote sterke ogen en opengesperde, vraatlustige bekken. Ik weet niet door welke aberratie mijn vriendin er genoegen in schepte om met ze te spelen, en om schaamteloos een voorkeur voor hen te tonen, waarvan ik de betekenis liever niet wil weten. Ze bracht uren lang door, opgesloten met die verschrikkelijke schepsels. Op een dag kon ik er niet meer tegen; ik trapte de deur in en stortte mij boven op hen. Behendig en spookachtig glipten ze uit mijn vingers, terwijl zij lachte en mij sloeg, totdat zij me onder water had. Ik volde dat ik bezig was te verdrinken. En toen ik op het punt stond te sterven, en al paars ging zien, legde zij me zachtjes op de kant en begon me te kussen, waarbij ze mij toesprak met allerlei lieve woorden. Ik voelde me heel zwak, doodmoe en verwonderd. En tegelijkertijd moest ik mijn ogen opeenklemmen van de lieve lust die ik voelde. Want haar stem was zoet en ze vertelde me over de verrukkelijke dood der verdrinkenen. Toen ik tot mijzelf kwam, begon ik haar te vreten en te haten.

Ik had mijn zaken verwaarloosd. Ik begon mijn vrienden weer op te zoeken en nam oude en dierbare betrekkingen weer op. Ik ontmoette een vriendin van mijn jeugd. Nadat ik haar had laten zweren dat ze het geheim zou bewaren, vertelde ik haar over mijn leven met de golf. Niets houdt vrouwen zo bezig als de mogelijkheid om een man te redden. Mijn redster maakte gebruik van alles wat ze bezat, maar wat kan een gewone vrouw, die maar over een paar zielen en lichamen kan beschikken, tegenover mijn vriendin doen, die altijd verandert - en altijd gelijk is aan zichzelf in haar onophoudelijke metamorfose.

Het werd winter. De hemel werd grijs. De mist viel over de stad. Er viel een fijne hagel. Mijn vriendin schreeuwde het alle nachten uit. Overdag sloot ze zich van mij af, stil en onheilspellend, een enkele syllabe lispelend, als een oud vrouwtje dat zit te mompelen in een hoek. Ze werd koud; slapen met haar betekende heel de nacht klappertanden en het gevoel hebben of langzamerhand mijn bloed, mijn botten en mijn gedachten bevroren raakten. Ze werd diep, ondoordringelijk, troebel. Ik ging geregeld weg, en mijn afwezigheden werden steeds langduriger. Zij huilde hartverscheurend, in haar hoek. Met haar vlijmscherpe tanden en haar bijtende' tong vrat ze de muren aan, liet ze de wanden instorten. Ze bracht de nachten wakend door, en maakte mij verwijten. Ze had nachtmerries, ze sloeg wartaal uit over de zon, over gloeiende stranden. Zij droomde van de pool en van het veranderen in een groot stuk ijs, zwerfend onder duistere vermenen, in nachten zo lang als maanden. Ze schold me uit. Ze vervloekte me en lachte; ze vervulde het huis met schaterlachen en spookverschijningen. Ze riep de monsters van de diepten, de blinde, snelle, stomme monsters. Electrisch geladen als ze was verkoelde ze alles wat ze aanraakte; met zuren bedierf ze waar ze aan kwam. Haar zoete armen veranderden in ruwe koorden die mij worgden. En haar lijf, zo groenig en veerkrachtig, was een onverzoenlijke zweep die sloeg, sloeg, sloeg. Ik vluchtte weg. De afschuwelijke vissen lachten met een woeste lach.

Ginds in de bergen, tussen de hoge dennen en de afgronden, snoof ik de frisse lucht in, weldadig als een vrijheidsgedachte. Na een maand ging ik terug. Ik was vastbesloten. Het was zo koud geweest dat ik op het marmer van de schoorsteen, vlak bij het uitgebrande vuur, een standbeeld van ijs zag. Ik werd niet ontroerd door haar afgrijselijke schoonheid. Ik deed haar in een grote zak van zeildoek en ging de straat op, met de schone slaapster over mijn rug. In een restaurant uit de omgeving verkocht ik haar aan de barman, een vriend van me, en hij begon onmiddellijk haar in kleine stukjes te hakken, die hij zorgvuldig in de koelemmers deed. Dat was het einde van mijn leven met de golf.

Precies om drie uur kwam don Pedro bij onze tafel, groette elk van de aanzittenden, sprak voor zich uit een paar onbegrijpelijke zinnen en nam in stilte plaats. Hij bestelde een kop koffie, stak een sigaret aan, luisterde naar het gepraat, dronk met kleine teugen zijn kopje leeg, betaalde de bediende, pakte zijn hoed, stak zijn portefeuille weer bij zich, wenste ons goede middag en liep weg. En zo ging het alle dagen.

Wat zei don Pedro, toen hij ging zitten en opstond, met zijn ernstige gezicht en zijn harde ogen? Hij zei: 'Ging je maar dood.'

Don Pedro herhaalde deze zin vele malen per dag. Bij het opstaan, bij het voltooien van het ochtendtoilet, bij het thuiskomen of van huis gaan - om acht uur, om één uur, om half drie, om kwart over zeven -, in het café, op kantoor, voor en na elke maaltijd, bij het naar bed gaan elke nacht. Hij herhaalde die zin tussen zijn tanden door of hardop; als hij alleen was of in gezelschap. Soms alleen met zijn ogen. Altijd uit de grond van zijn hart.

Niemand wist voor wie die woorden bedoeld waren. Allen verkeerden in het ongewisse omtrent de oorsprong van die haat. Wanneer men deze zaak wilde onderzoeken, maakte don Pedro minachtende hoofdbewegingen en bleef zwijgen, bescheiden. Misschien was het haatgevoel zonder oorzaak, een zuivere haat. Maar dat gevoel voedde hem, gaf zijn leven ernst, gaf zijn jaren majesteit. In zijn zwarte kleren scheen hij bij voorbaat in de rouw te zijn voor degene die hij vervloekte.

Op een middag arriveerde don Pedro somberder dan gewoonlijk. Hij ging langzaam zitten, en midden in de stilte die er in zijn tegenwoordigheid ontstond, liet hij simpelweg deze woorden vallen: 'Ik heb hem gedood.'

Wie en hoe? Sommigen glimlachten, en wilden de draak ermee steken. De blik van don Pedro weerhield hen daarvan. Allen voelden wij ons weinig op ons gemak. Het stond vast, hier was de wijde gaping van de dood te voelen. Langzaam ging de groep uiteen. Don Pedro bleef alleen achter, ernstiger dan ooit, een beetje verwelkt, als een uitgebluste ster, maar rustig, zonder wroeging.

De volgende dag kwam hij niet. Hij kwam nooit meer. Is hij gestorven? Misschien ontbrak het hem aan die stimulerende haat. Misschien leeft hij nog wel, en haat hij een ander. Ik overzie mijn daden. En ik raad jou aan hetzelfde te doen, om ervoor te zorgen dat je niet afglijdt naar de geduldige, koppige woede, met die kleine, bijziende oogjes. Heb je er wel eens aan gedacht hoeveel mensen - misschien wel goede bekenden van je - jou aankijken met de ogen van don Pedro?

Toen ik thuis kwam, precies op het moment dat ik de deur open deed, zag ik mij naar buiten gaan. Uit nieuwsgierigheid besloot ik mij te volgen. De onbekende - dat woord schrijf ik niet zo maar - liep de trappen van het gebouw omlaag, ging door de voordeur en liep de straat op. Ik probeerde hem in te halen, maar hij verhaastte zijn tred met juist hetzelfde ritme als waarmee ik de mijne versnelde, zodat de afstand die ons scheidde ongewijzigd bleef. Na een tijdje lopen bleef hij staan voor een cafeetje en ging de rode deur ervan binnen. Enkele seconden later stond ik aan de bar, aan zijn zijde. Ik bestelde een of ander drankje terwijl ik zijdelings keek naar de rijen flessen in de glazen kast, naar de spiegel, het versleten kleed, de gele tafeltjes, een paartje dat fluis-terend met elkaar sprak. Plotseling draaide ik me om en keek hem strak aan, recht in zijn gezicht. Hij kreeg een kleur, in de war gebracht. Terwijl ik hem bekeek, dacht ik (met de zekerheid dat hij mijn gedachten kon verstaan): 'Nee, u heeft het recht niet. U bent een beetje te laat gekomen. Ik was er eerder dan u. En gelijkenis is geen excuus, want er is geen sprake van gelijkheid, maar van vervanging. Maar ik heb liever dat u zelf een verklaring geeft ...'

Hij glimlachte zwakjes. Hij leek het niet te begrijpen. Hij begon een gesprek met zijn buurman. Ik bedwong mijn woede en hem zachtjes aan de schouder vattend riep ik hem toe: 'Probeer maar niet te doen of ik er niet ben. Houdt u maar niet van de domme.'

'Neem me niet kwalijk meneer, maar ik geloof niet dat ik u ken.'

Ik wilde profiteren van zijn verwarring door ineens zijn masker af te rukken. 'Wees een kerel, beste vriend. U moet instaan voor uw daden. Ik zal u eens leren om zich niet meer te bemoeien met dingen als niemand daarom gevraagd heeft ...'

Met een bruusk gebaar viel hij mij in de rede: 'U vergist zich. Ik weet niet waar u het over heeft.' Een van de klanten waagde zich in het gesprek. 'Er moet een vergissing in het spel zijn. En bovendien is dat geen manier om iemand te behandelen. Ik ken meneer hier en het is onbehoorlijk ...' Hij glimlachte tevreden. Hij waagde het, mij een schouderklopje te geven. 'Het is vreemd, maar het is net of ik u ooit eens gezien heb. Maar ik zou werkelijk niet kunnen zeggen waar.'

Hij begon mij over mijn jeugdijaren te vragen, over mijn geboortestreek en andere details van mijn leven. Nee, niets van wat ik hem vertelde leek zijn herinnering te wekken wie ik wel was. Ik moest even glimlachen. Ze vonden hem allemaal aardig. We namen nog wat glaasjes. Hij keek me welwillend aan: 'U bent niet van hier, meneer, geef maar toe. Maar ik zal u wel onder mijn hoede nemen. Ik zal u wel eens laten zien wat Mexico is, het Federaal District!'

Zijn kalmte bracht me in vertwijfeling. Bijna met tranen in mijn ogen schudde ik hem heen en weer en riep: 'Ken je me werkelijk niet? Weet je niet wie ik ben?'

Hij duwde mij met kracht achteruit. 'Houdt u uw vervelende praatjes verder voor zich. Houd op met uw handtastelijkheden en ruziezoekerij.'

Allen keken met weerzin naar mij. Ik stond op en zei: 'Ik zal u de toestand uitleggen. Deze meneer hier leidt u om de tuin, deze meneer is een leugenaar ...'

'En u bent een halfzachte en een gestoorde,' schreeuwde hij.

Ik wierp me op hem. Ongelukkigergewijze stapte ik mis. Terwijl ik mij aan de bar overeind trachtte te houden, sloeg hij me met zijn vuisten in mijn gezicht. Hij timmerde me in opperste woede in elkaar, zonder iets te zeggen. De barkeeper kwam tussenbeiden.

'Laat hem verder met rust. Hij is dronken.'

Ze haalden ons uit elkaar. Ze pakten me op en zetten me op straat. 'Als u het in uw hoofd haalt terug te komen halen we de politie erbij.'

Mijn kleren waren gescheurd, mijn mond was opgezet, mijn tong was droog. Ik braakte met veel moeite. Heel mijn lichaam was pijnlijk. Een tijd lang bleef ik onbeweeglijk liggen, voorzichtig om mij heen kijkend. Ik zocht een steen, een wapen. Ik vond niets. Binnen werd gelachen en gezongen. Het paartje kwam naar buiten; de vrouw keek brutaal naar mij en begon te lachen. Ik voelde mij alleen, uitgestoten uit de wereld der mensen. Op mijn dulle woede volgde een gevoel van schaamte. Nee, het beste was om naar huis te gaan en een andere kans af te wachten. Ik begon langzaam te lopen. Onderweg kreeg ik een gevoel van twijfel, dat mij nog altijd uit de slaap houdt: als hij het nu niet was, maar ik zelf ... ?

We waren nog maar ternauwernood binnen of ik stikte van de warmte en het leek alsof ik onder de doden verkeerde en ik geloof dat ik bang was geworden als hij me alleen had gelaten in een dergelijk vertrek want ik had mij vast ingebeeld dat alle schilderijen mij bleven bekijken en ik had me dan heel erg geschaamd en het is alsof je op een kerkhof zou zijn waar alle doden levend waren of alsof je dood was zonder op te houden levend te zijn en helaas weet ik je niets te vertellen over de schilderijen of over zoveel van vele eeuwen geleden dat het een wonder is dat ze als het ware klaar zijn met te doen waarom kunnen dingen langer bewaard worden dan personen? stel je eens voor zelfs geen schaduw van degenen die ze schilderden en de schilderijen zijn alsof er niets gebeurd is en er waren een paar heel mooie schilderijen van martelaren en onthoofdingen van heiligen en kinderen maar ze waren zo mooi geschilderd dat ze me niet droevig maakten maar dat ik de kleuren bewonderde die zo schitterend waren alsof ze werkelijk het rood van de bloemen waren en de zo diep blauwe hemel en de wolken en de beken en de bomen en de kleuren van de bonte kleding en er was een schilderij dat zo een indruk op me maakte dat ik zonder mij dat bewust te zijn zoals wanneer je je in een spiegel ziet of zoals wanneer je je buigt over een bron en je je tussen de bladeren en de takken ziet die zich weerspiegelen in het water binnenging in het landschap samen met al die personages in het rood het groen het geel en het blauwen dat ze de zwaarden en hellebaarden en lansen en vlaggen ophieven en ik begon te praten met een baardige kluizenaar die vlak bij zijn grot zat te bidden en die veel plezier schepte in het spelen met de dieren die hem gezelschap kwamen houden herten vogels en raven en leeuwen en tijgers die tam waren en onmiddellijk toen ik het weideland inliep namen de moren mij gevangen en brachten me op een plein met heel hoge gebouwen met heel spitse daken als dennenbomen en ze begonnen mij te martelen en ik begon bloed te zweten maar ik had niet veel pijn en ik was niet bang want god zag mij van daarboven en de engelen vingden in bekken mijn bloed op en terwijl de moren mij martelden zag ik met groot plezier een aantal heel elegante vrouwen die mijn martelaarschap aanschouwden vanaf hun balkons en ze lachten en praatten met elkaar over hun zaken zonder dat het hun veel kon schelen wat er met mij gebeurde en iedereen had iets onverschilligs over zich en daar ginds was er een landschap met een landbouwer die heel rustig zijn land ploegde met twee ossen en een hond die vlak bij hem rondsprong en in de lucht was een groot aantal vogels die rondvlogen en een paar jagers met groene en rode kleren aan en een vogel viel neer doorboord door een pijl en je zag de witte veertjes vallen en de rode druppels en niemand had medelijden ermee en ik begon te huilen om het vogeltje en daarna sneden de moren mijn hoofd af met een blinkend wit kromzwaard en uit mijn hals spoot een straal bloed dat op de aarde vloeyde als een rode waterval en uit de aarde werden een menigte rode bloemen geboren en het was een wonder en daarna gingen ze allemaal weg en ik bleef achter op dat stuk land en ik bloedde dagen achtereen en gaf de bloemen water en het was een nieuw wonder dat het bloed niet ophield op te wellen totdat er een engel kwam en die zette mijn hoofd weer op mijn hals maar stel je voor dat hij het inderhaast achterstevoren zette en dus kon ik alleen met grote moeite lopen en achteruit wat mij erg vermoeide en terwijl ik achteruit liep begon ik terug te gaan en ik verliet dat landschap en kwam weer in Mexico en ik ging zitten in de binnenhof van mijn huis waar veel zon en stof was en heel de binnenplaats was bedekt met een paar grote pas gewassen lakens die te drogen waren gelegd en de wasmeisjes kwamen en pakten de lakens op en ze waren als grote brokken wolken en de weide leek helemaal groen en bedekt met rode bloemen waarvan mijn moeder zei dat ze de kleur hadden van het bloed van een heilige en ik begon te lachen en vertelde haar dat ik de heilige was en hoe de moren mij hadden gemarteld en zij werd boos en zei ach mijn god mijn dochter heeft haar hoofd verloren en het deed me veel verdriet die woorden te horen en ik ging weg naar de donkere hoek van de kastijding en beet me woedend in mijn lippen omdat niemand me geloofde en toen ik tegen de muur aangedrukt stond en wenste dat mijn moeder en de dienstmeisjes zouden sterven opende de muur zich en ik stond aan de voet van een piru die vlak bij een droge rivierbedding stond en die twee grote voeten had die glansden in de zon en een hagedis zag me met zijn langgerekte kopje en hij rende meteen weg om zich te verbergen en in de aarde zag hij mijn lichaam zonder hoofd opnieuw en de wond aan mijn romp was al genezen en alleen een bloedspoor was er uit gelopen dat een plasje vormde in het stof en ik vond het vreselijk en joeg de vliegen weg van de bloedplas en gooide er een paar handjes aarde op om het aan het gezicht te onttrekken en om ervoor te zorgen dat de honden het niet zouden oplikken en daarna begon ik mijn hoofd te zoeken en dat kwam niet te voorschijn en ik kon zelfs niet huilen en omdat er niemand in de buurt was ging ik te voet over een onafzienbaar geel veld om mijn hoofd te zoeken totdat ik kwam bij een lemen hut en een indiaan tegenkwam die daar woonde en ik vroeg hem een beetje water uit barmhartigheid en het oude mannetje zei me water kan je een christenmens niet weigeren en hij gaf me water in een roodachtige kruik en het was heel fris maar ik kon het niet drinken want ik had geen hoofd en de indiaan zei tegen me wees maar niet bang kindje ik heb er hier een paar in reserve en hij begon uit een paar kisten die hij vlak bij de deur had staan zijn verzameling hoofden te voorschijn te halen maar geen enkele paste mij er waren erbij die te groot waren en andere die te klein waren en sommige waren van oude mannen en vrouwen maar geen enkele beviel me en nadat ik er een groot aantal had geprobeerd werd ik boos en ik begon tegen alle hoofden aan te trappen en de indiaan zei tegen me kindje wind je niet op laten we naar het dorp gaan om een hoofd af te snijden dat u past en ik werd erg blij en de indiaan haalde uit zijn hut een bergbijl voor het hakken van hout en wij begaven ons op weg en na vele krommingen kwamen we in het dorp en op het plein was er een meisje dat een paar heren in het zwart alsof er een begrafenis was aan het martelen waren en een van hen las een redevoering voor zoals bij de vijf mei viering en er waren heel veel mexicaanse vlaggen en in de muziektent speelden ze een mars en het leek wel een feest er waren hopen pinda's en jicamaknollen en stukjes suikerriet en kokosnoten en watermeloenen en iedereen kocht en verkocht behalve een groepje dat luisterde naar de meneer van de redevoering terwijl de soldaten het meisje martelden en boven door een opening zag god alles en het meisje was heel rustig en toen baande de indiaan zich een weg in de menigte en toen niemand oplette hakte hij het hoofd van het meisje af en zette het op mijn hals en het bleef heel goed aan mij vastzitten en ik maakte een sprong van vreugde want de indiaan was een engel en allemaal keken ze naar me en huppelend ging ik weg tussen het handgeklap van de mensen door en toen ik alleen achter was gebleven in de tuin van mijn huis werd ik een beetje droevig want ik dacht terug aan het meisje waarvan het hoofd was afgehakt. Hopelijk kan zij er een afhakken van een ander meisje zodat ze ook weer een hoofd kan krijgen zoals ik.